ਪਾਠ 2 ਇੰਟਰਨੈਟ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:1 ਬਹੁਪਸੰਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

1. 'Gmail' ਇੱਕ ਮੁਫਤ ਈਮੇਲ ਸੇਵਾ ਹੈ ਜੋ __________ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।
   ੳ. Yahoo   ਅ. Google   ੲ. Rediff mail   ਸ. Hotmail
2. ਕੰਪਿਊਟਿੰਗ ਵਿੱਚ _________ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਟੈਸਟ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੈਬਪੇਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਯੂਜ਼ਰ ਮਨੁੱਖ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।
   ੳ. CAPTCHA   ਅ. DERTSA   ੲ. HEPTCHA   ਸ. NEPHCA
3. _____ ਇੱਕ ਯੂਜ਼ਰ ਦੇ ਕੰਪਿਟਰ ਨੂੰ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ (unauthorized) ਰਿਮੋਟ ਐਕਸੈਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮਾਲਵੇਅਰ ਹੈ।
   ੳ. ਸਪਾਈਵੇਅਰ   ਅ. ਟਰੋਜਨ   ੲ. ਮਾਲਵੇਅਰ   ਸ. ਹਾਰਸ
4. ____________ ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਕੰਪਿਟਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ (replicates) ਹੈ।
   ੳ. ਸਪਾਈਵੇਅਰ   ਅ. ਵਾਇਰਸ   ੲ. ਫਿਸ਼ਿੰਗ   ਸ. ਮਾਲਵੇਅਰ
5. _________ ਇੱਕ ਇੰਡੀਅਨ ਡਿਜੀਟਲਾਈਜੇਸ਼ਨ ਆਨਲਾਈਨ ਸਰਵਿਸ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੌਨਿਕਸ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਮੰਤਰਾਲੇ (MeitY) ਦੁਆਰਾ ਡਿਜੀਟਲ ਇੰਡੀਆ ਪਹਿਲ (initiative) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।
   ੳ. DigiLocker   ਅ. DigiProgram   ੲ. DigiHacker   ਸ. DigiBanker

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:2 ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਲਿਖੋ

1. ਸਪਾਈਵੇਅਰ ਈ-ਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਧੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧੋਖਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਿਜੀ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਦਿਖਣ ਵਾਲੀ ਈਮੇਲ ਭੇਜਦਾ ਹੈ।
2. ਗੂਗਲ ਡਰਾਈਵ ਸਾਨੂੰ ਫਾਇਲਾਂ ਨੂੰ ਆਨਲਾਈਨ ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।
3. ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਾਇਰਸ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਐਂਟੀਵਾਇਰਸ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਹੈ।
4. ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਖਤਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਖਤਰੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਈਬਰ ਕ੍ਰਾਈਮ ਲਈ ਵਰਲਡ ਵਾਈਡ ਵੈਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।
5. ਗੂਗਲ ਮੀਟ ਗੂਗਲ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਇੱਕ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਸੇਵਾ ਹੈ।

ਉੱਤਰ: 1. ਗਲਤ   2. ਗਲਤ   3. ਸਹੀ   4. ਸਹੀ   5. ਸਹੀ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:3 ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਪ੍ਰ:1 ਈ-ਮੇਲ (E-mail) ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

ਉ: ਈਮੇਲ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੇਲ। ਇਹ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਉੱਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੁਨੇਹੇ ਭੇਜਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਨੇਹੇ ਭੇਜਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਈਮੇਲ ਐਡਰੈਸ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਈਮੇਲ ਪਤੇ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ @ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ: inbox.kansal@gmail.com ਈਮੇਲ ਐਡਰੈਸ ਹੈ। Gmail, Yahoo Mail, Rediff mail ਆਦਿ ਕੁੱਝ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵੈਬ-ਮੇਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰ:2 ਕਿਸੇ ਵੀ ਚਾਰ ਗੂਗਲ ਐਪਸ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

ਉ: ਗੂਗਲ ਐਪਸ ਗੂਗਲ ਤੋਂ ਵੈੱਬ-ਅਧਾਰਿਤ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੂਟ ਹੈ:

- ਜੀਮੇਲ (Gmail)
- ਗੂਗਲ ਮੈਪਸ (Google Maps)
- ਗੂਗਲ ਫ਼ੋਟੋਜ਼ (Google Photos)
- ਗੂਗਲ ਕੈਲੰਡਰ (Google Calender)
- ਗੂਗਲ ਡਾਕਸ (Google Docs)
- ਗੂਗਲ ਲੈਂਸ (Google Lens)

ਪ੍ਰ:3 ਸਾਈਬਰ ਨੈਤਿਕਤਾ (Cyber Ethics) ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

ਉ: ਸਾਈਬਰ ਨੈਤਿਕਤਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਯੂਜ਼ਰਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਆਨਲਾਈਨ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ। ਸਾਈਬਰ ਨੈਤਿਕਤਾ ਇੰਟਰਨੈੱਟ 'ਤੇ ਨੈਤਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂਜ਼ਰ ਆਨਲਾਈਨ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ।

ਪ੍ਰ:4 ਡਿਜ਼ੀਲਾਕਰ (DigLocker) ਕੀ ਹੈ?

ਉ: ਡਿਜ਼ੀਲਾਕਰ ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਡਿਜੀਟਾਈਜੇਸ਼ਨ ਆਨਲਾਈਨ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੇਵਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕਸ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਮੰਤਰਾਲੇ (MeitY) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਡਿਜੀਲਾਕਰ ਹਰ ਆਧਾਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਕਲਾਉਡ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਅਕਾਊਂਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਸ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ: ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੰਸ, ਵਾਹਨ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ (RC), ਨੰਬਰ ਕਾਰਡ ਆਦਿ ਦੀ ਐਕਸੈਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਜਾਰੀਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਡਿਜੀਟਲ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਡਿਜ਼ੀਲਾਕਰ ਹਰੇਕ ਅਕਾਊਂਟ ਲਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਲਈ 1GB ਸਟੋਰੇਜ ਸਪੇਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰ:5 ਕਲਾਊਡ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ (Cloud printing) ਕੀ ਹੈ?

ਉ: ਕਲਾਉਡ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੀਨਤਮ ਆਨਲਾਈਨ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਤਕਨੀਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਇਹ ਯੂਜ਼ਰਜ਼ ਨੂੰ ਕਲਾਉਡ (ਨੈੱਟਵਰਕ) ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਡਿਵਾਈਸ 'ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਨ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਨੂੰ ਕਲਾਉਡ ਨੈਟਵਰਕ ਨਾਲ ਜੋੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪ੍ਰਿੰਟਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਿੰਟਆਊਟ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:4 ਵੱਡੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਪ੍ਰ:1 ਗੂਗਲ ਐਪਸ ਕੀ ਹਨ? ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋ ਗੂਗਲ ਐਪਸ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

ਉ: ਗੂਗਲ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵੈੱਬ-ਅਧਾਰਿਤ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਗੂਗਲ ਐਪਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਐਪਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਗੂਗਲ ਅਕਾਊਂਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੀਮੇਲ, ਕੈਲੰਡਰ, ਮੈਪਸ ਆਦਿ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੂਗਲ ਐਪਸ ਹਨ:

1. **ਜੀਮੇਲ (Gmail):** ਇਸ ਐਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਈਮੇਲ ਭੇਜਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਐਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੋਬਾਈਲ ਜਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੋਂ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
2. **ਗੂਗਲ ਡਰਾਈਵ (Google Drive):** ਇਹ ਗੂਗਲ ਐਪ ਸਾਨੂੰ ਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਆਨਲਾਈਨ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗੂਗਲ ਹਰੇਕ ਅਕਾਊਂਟ ਨੂੰ 15GB ਸਟੋਰੇਜ ਸਪੇਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰ:2 ਗੂਗਲ ਡਰਾਈਵ ਕੀ ਹੈ? ਗੂਗਲ ਡਰਾਈਵ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲਾਭ ਲਿਖੋ।

ਉ: ਗੂਗਲ ਡਰਾਈਵ ਗੂਗਲ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਮੁਫਤ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੂਗਲ ਐਪ ਸਾਨੂੰ ਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਆਨਲਾਈਨ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗੂਗਲ ਹਰੇਕ ਗੂਗਲ ਅਕਾਊਂਟ ਨੂੰ 15GB ਸਟੋਰੇਜ ਸਪੇਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਐਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਗੂਗਲ ਅਕਾਊਂਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਗੂਗਲ ਡਰਾਈਵ ਦੇ ਫਾਇਦੇ:

1. ਅਸੀਂ ਆਨਲਾਈਨ ਡਰਾਈਵ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਡਾਟਾ ਸਟੋਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
2. ਅਸੀਂ ਗੂਗਲ ਡਰਾਈਵ 'ਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
3. ਅਸੀਂ ਗੂਗਲ ਡਰਾਈਵ 'ਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
4. ਗੂਗਲ ਡਰਾਈਵ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਫਾਈਲਾਂ ਲੱਭਣ ਲਈ ਇੱਕ ਬਿਲਟ-ਇਨ ਸਰਚ ਇੰਜਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
5. ਅਸੀਂ ਗੂਗਲ ਡਰਾਈਵ 'ਤੇ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ (docx, xlsx, psd, jpg ਆਦਿ) ਖੋਲ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
6. ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਗੂਗਲ ਦੁਆਰਾ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰ:3 ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸੁਰੱਖਿਆ (Internet Security) ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।

ਉ: ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਖਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਕਈ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਖਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਕੁਝ ਆਮ ਵਿਧੀਆਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ:

- **ਐਂਟੀ-ਵਾਇਰਸ:** ਐਂਟੀਵਾਇਰਸ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਸਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਵਾਇਰਸਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਂਟੀਵਾਇਰਸ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਇੰਟਰਨੈਟ ਤੋਂ ਫਾਈਲਾਂ ਡਾਊਨਲੋਡ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਹਨਾਂ ਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਸਕੈਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਫਾਈਲਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿਚ ਵਾਇਰਸ ਨਾਂ ਆ ਜਾਵੇ। Norton, Kaspersky, Avira, Avast, ਆਦਿ ਆਮ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਐਂਟੀ-ਵਾਇਰਸ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ।
- **ਐਂਟੀ-ਸਪਾਈਵੇਅਰ:** ਐਂਟੀ-ਸਪਾਈਵੇਅਰ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਅਣਚਾਹੇ ਸਪਾਈਵੇਅਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿਚੋਂ ਲੱਭ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- **ਟਰੋਜਨ ਹਾਰਸ ਤੋਂ ਰੋਕਥਾਮ:** ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਗੈਰ-ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਡਾਊਨਲੋਡ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਕਦੇ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਅਟੈਚਮੈਂਟਸ ਨੂੰ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹੋ ਜੋ ਗੈਰ-ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਈਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਟਰੋਜਨ ਐਂਟੀਵਾਇਰਸ ਵੀ ਇੰਸਟਾਲ ਕਰਕੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- **ਫਿਸ਼ਿੰਗ ਘੁਟਾਲੇ ਤੋਂ ਰੋਕਥਾਮ:** SMS ਜਾਂ ਈਮੇਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਲਿੰਕਸ ਨੂੰ ਓਪਨ ਨਾਂ ਕਰੋ। ਸਿਰਫ਼ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਤੋਂ ਲੌਗਇਨ ਕਰੋ।

ਪ੍ਰ:4 ਸਾਈਬਰ ਕ੍ਰਾਈਮ ਕੀ ਹਨ? ਸਾਈਬਰ ਕ੍ਰਾਈਮ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ ਉਪਾਅ ਲਿਖੋ।

ਉ: ਸਾਈਬਰ ਕ੍ਰਾਈਮ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨੈੱਟਵਰਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਈਬਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਪਰਮਪਰਾਗਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੋਰੀ, ਧੋਖਾਧੜੀ, ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ, ਮਾਣਹਾਨੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਰਤ ਆਦਿ।

ਸਾਈਬਰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਕਥਾਮ ਉਪਾਅ:

1. ਯੂਜ਼ਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੂਰੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੂਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
2. ਯੂਜ਼ਰ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਨਲਾਈਨ ਵੈੱਬਸਾਈਟਾਂ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪਾਸਵਰਡ ਵਰਤਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।
3. ਆਪਣੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਪਡੇਟ ਰੱਖੋ।
4. ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਟੈਕਟ ਕਰਕੇ ਰੱਖੋ।
5. ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ (security breaches) ਬਾਰੇ ਅਪ-ਟੂ-ਡੇਟ ਰੱਖੋ।
6. ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਈਬਰ ਕ੍ਰਾਈਮ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।